

İZMİR'DE İLK İNGİLİZCE GAZETE : THE STAR IN THE EAST AND FRIEND OF YOUTH

Esra DANACIOĞLU

Osmanlı İmparatorluğu'nda süreli yayınlar ve gazetelerin ilk görünmeye başladığı XIX. yüzyılın ilk yarısında İzmir hem Avrupa dillerinde ve hem de imparatorluğun gayrimüslim cemaatlerinin kendi dillerinde yayınlarının gelişip serpildiği yer oldu. Bu nedenle İzmir'de Osmanlıca-dışı basın hareketlerinin tarihi -özellikle Fransızca basının tarihi - üzerinde çalışılmış bir alandır. ¹ Ancak öte yandan kentteki İngilizce basın üzerine bilgilerimiz çok sınırlı hatta neredeyse hiç yoktur. Bu makalenin konusu bizim saptamamızla İzmir'deki ilk İngilizce gazete olan "Star In the East and Friend of Youth" olacaktır.

1.

XIX. yüzyılda İzmir Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa merkezli dünya ekonomisiyle eklemlenme sürecinin ön plana çıkardığı merkezlerden biriydi. Kent güçlü levanten koloniler, yerli gayrimüslim tüccarlar barındırıyor, gezginlerin başlıca uğrak yeri oluyor ve şüphesiz bu özellikleriyle Avrupalı bir havanın solunduğu, Osmanlı-Türk özelliğinin tali kalıp, devlet denetiminin zayıfladığı nispeten özgür bir adacık oluşturuyordu. Kentin kozmopolit yapısı içinde Avrupalı bir yaşam tarzının pratikleri, eğlence merkezleri, eğitim kurumları ve hatta iletişim biçimleri de kolayca kök salabiliyordu.

Kentteki Fransızca basın okuyucu kitlesini bu koşullar içinde buldu. Blaqui Bey'in 1820'lerde yayınladığı Spectateur Oriental (1821), Smyrneen (1824- daha sonra Courier de Smyreen) ve Le Courier de Smyrne (1828) gazeteleri Fransız Devleti'nin

¹ Örneğin : Hasan Refik ERTUĞ, *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*, Birinci cilt, İstanbul, 1970, s. 136-141 ; Hıfzı TOPUZ, *Türk Basın Tarihi*, İstanbul, 1973, s. 30-34 ; Oğuz ARI, *İzmir'de Kitle Haberleşmesi*, Ankara, 1972, s. 8-9 ; Zeki ARIKAN, "Tanzimat Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. I, ss. 103-111. ; Erkan SERÇE, *İzmir'de Kitapçılık (Başlangıcından Harf Devrimine)*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Y. Lisans tezi, İzmir, 1990, s. 12-13. İstanbul'daki Fransız Elçiliği'nin Fransız Devrimi'nin peşisıra Türklere ve bölgede mukim Fransız tüccarlarına Fransız Devrimi'ni anlatmak amacıyla yayınladığı "bülten" Fransızca basının -en azından bu çerçevede sivil Fransızca basının-başladığı yerd.

dış politikasını bölgedeki tüccarların çıkarlarıyla çatıştığında eleştirecek kadar İzmir'deki Fransız tüccarlarının yayın organıydı.

İzmir bir diğer grup tüccar kolonisini de barındırıyordu : İngiliz ve Amerikalılar, İngiltere'nin Sanayi Devrimiyle birlikte gelişen hammadde ve pazar ihtiyacı, Viyana Kongresi sonrasında Doğu Akdeniz'de kazanmış olduğu prestijle birleşerek Osmanlı topraklarına yönelmesine neden olmuştu. XVI. yüzyıldan beri Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik İngiliz ticaretini kendi tekeli altında gerçekleştiren Levant Company de lağvedilmiş, yerini İngiliz tüccarlarının bireysel girişimlerine bırakmıştı. Verimli hinterlandı ve daha içerdeki bölgelere uzanan yolların kavşağındaki bir liman kenti olması nedeniyle İngiltere ile kurulu ekonomik ilişki içinde giderek önem kazanan İzmir, Levant Company'nin bölgede en güçlü olduğu merkezdi ve bu önemini şirketin lağvından sonra da sürdürdü. 1824 sonrası kentteki İngiliz ticaret evleri hızla çoğaldı. Whitall ve ortakları, Lee ve Barker aileleri, Fransız kökenli La Fontaine ve Charnaud'lar bunların başlıcalarıydı.² 1840 yılına gelindiğinde İzmir'deki İngiliz ticaret evlerinin sayısı 35'e ulaşmıştı.³

Amerikan Cumhuriyeti'nin kuruluşunu takip eden o yıllarda bölgeye yönelen Amerikan tüccarları da kısa sürede Amerikan ticaretevlere kurarak bu yabancı topraklarda tutunmuşlardı.⁴ 1804'de İzmir limanına 6 Amerikan gemisi gelmişken, bu, 1820'lerde yılda ortalama 17-18 gemiye ulaşacaktı.⁵ 1827 yılında İzmir'de 4 Amerikan ticaretevi bulunuyordu, üstelik yüzyılın ilk yarısının uzunca bir bölümünde Akdeniz dünyasında Amerikan tüccarı barındıran yegane merkez İzmir olacaktı.⁶

İzmir'in kozmopolit yapısı ve sahip olduğu Anglo-saxon ticari ve diplomatik koloni aynı dönemde başlayıp yaygınlaşan Protestan misyoner faaliyetleri için de uygun koşulları sağladı. Yüzyılın ilk çeyreğinde genel olarak Doğu Akdeniz dünyasına yönelik faaliyetlere başlayan İngiliz ve Amerikan misyonerleri tarafından kent, hem bölgedeki menzillerden birisi hatta Anadolu'ya yönelik faaliyetlerinde başlıcası ve hem de barındır-

2 Orhan KURMUŞ, *Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi*, Ankara, 1982, s. 17.

3 Aşağıda aynı yerde, İSSAWI 1842 ve 1846 yılları için 16 rakamını vermektedir. Charles İSSAWI, *The Economic History of Turkey 1800-1914*, Chicago, 1980, s. 101.

4 XVIII. yy sonu ve XIX. yy'ın ilk çeyreğinde Osmanlı İmparatorluğu'na yönelen *Amerikan Relations with Turkey 1830-1930 : An Economic Interpretation*, Philadelphia, 1932, ss. 7-13, 41-45 ; A. Üner TURGAY, "Ottoman -American Trade during the Nineteenth Century" *Osmanlı Araştırmaları III*, (1982) s. 189-246 ; H. David FINNIE, *Pioneers East ; The Early American Experience in the Middle East*, Cambridge, 1967, ss. 24-31 ; James A. FIELD Jr., *America and the Mediterranean World 1776-1882*, Princeton 1969, ss. 27-133 ; Thomas BYRSON, *Tars, Turks and Tankers ; The Role of the United States Navy in the Middle East 1800-1979*, N.J., London, 1979, ss. 1-19.

5 TURGAY, *agm.*, s. 196.

6 FINNIE, *age.*, s. 31.

dığı Rum, Yahudi ve Levanten nüfusuyla bizzat faaliyetler için verimli bir yer olarak saptandı. ⁷ Dolayısıyla yüzyıl içinde özellikle yüzyılın ilk yarısında İzmir yoğun misyoner faaliyetlerine de sahne oldu.

Protestan özellikle de Amerikan misyonerliğinde yöntem basitçe yüzyüze temasa dayalı bir iletişim ve ikna tarzından ibaret değildir. Dini-dünyevi eğitim ve basım da bir misyonerlik enstrümanı olarak benimsenir. Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik faaliyetlerde de bu yöntem, özellikle bölgeye nüfuz eden ABCFM (Amerikan Board of Commissioners for Foreign Missions) tarafından kullanıldı. ABCFM Arapça dışındaki tüm basım faaliyetlerini (gazete, dergi, eğitim kitapları, dini yayınlar) 1833-1853 yılları arasında İzmir'de kurduğu matbaasında sürdürdü. ⁸

II

The Star in the East and Friend of Youth basım ve hatta basın faaliyetini bir tür dini propaganda yöntemi - içeriği dünyevi olsa bile-olarak gören Protestan misyonerliği ile bölgedeki İngiliz ve Amerikan tüccar kolonilerinin iletişim ihtiyacının kesiştiği noktada doğdu.

Adına ne Osmanlı Basım Tarihi'ne ve ne de imparatorluktaki Protestan misyoner faaliyetlerine ilişkin çalışmalarda rastlanmayan bu gazetenin bir koleksiyonu Birmingham Üniversitesi Kütüphanesi'nde CMS (Church Missionary Society) Arşivi'nde bulunmaktadır. Koleksiyon Correspondence Meditterraena (CM) dizini 06 no'lu seride 1-30 sıralamasıyla kayıtlıdır. Koleksiyondan anlaşıldığı üzere gazete 3 kez isim değişikliğine uğramıştır. Önce *Friend of Youth* olarak 1832'de yayınlanmaya başlamış, 1834 başında "*The Star in the East and Friends of Youth*"a dönüşmüş, 1836 sonbaharında ise *Star in the East or Smyrna Seamen's Monitor and Friend of Youth* olarak yayın hayatına devam etmiştir. Her ad değişikliği öte yandan da bir numaralama değişikliğini beraberinde getirmiştir.

Gazetenin geçirdiği bu ad değişikliklerine ilişkin iki varsayım ileri sürülebilir. Bunlardan ilki sonradan edildiği iki adın - *Star in the East* ve *Smyrna Seamen's Moni-*

7 British and Foreign Bible Society Benjamin Barker'i, Church Missionary Society J.A. Jetter ve Peter Fjelsted'i, London Jews Society B. Lewis'i, Amerikan Board Mr. Brewer'i atıyarak 1820'li yıllarda İzmir istasyonlarını açtılar. İlerleyen yıllarda başka misyonerler ve örgütler onları takip etti.

8 İzmir matbaasındaki basım faaliyetleri ile ilgili bkz. Uygur KOÇABAŞOĞLU, "Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılda Amerikan Matbaaları ve Yayıncılığı", *Murat Sarıca Armağanı* (Ayrı Bası) İstanbul, 1988, s. 267-285. 1833-1845 tarihleri arasında bu matbaada basılan Ermeni Alfabesiyle Türkçe yayınların dökümü için bkz. Esra DANACIOĞLU, *Osmanlı Anadolu'sunda Anglo-Sakson (Protestan) Misyoner Faaliyetleri*, 9 Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, 1993, Ek 1, s. 252-259.

tor- başka iki gazetenin adları olduğu ve ad eklenmelerinin gazetelerin birleşmesine te- kabul ettiği. İkinci varsayım ise bu adların geçirdiği içerik değişikliği nedeniyle ek- lemiş olduğu olabilir. Ancak Friends of Youth gibi bu gazetelerden de söz eden kaynak- ların mevcut olmayışı bu noktayı karanlıkta bırakmaktadır.

1 Aralık 1832 tarihinde yayınlanmış 7 numaralı "The Friend of Youth" ile başlayan koleksiyondan gazetenin zaman zaman düzensizleşse de yaklaşık onbeş günde bir yayınlandığı anlaşılmaktadır. Koleksiyondaki ilk örnek 1 Aralık 1832 tarihli 7 nu- maralı "Friend of Youth" olduğuna göre gazete Eylül başında yayın hayatına başlamış ol- malıdır. Gazete 1832-1833 yıllarında 6 Nisan 1833 (Sayı: 16) tarihine kadar üç sayfası İngilizce, bir sayfası Rumca yayınlanmışken bu sayıdan sonra yayınına iki sayfa İngilizce iki sayfa Rumca devam etmiştir.⁹ Bu seri 15 Ocak 1834 tarihinde yayınlanmış "The Star in the East and Friend of Youth" (Sayı:1) ile sürmektedir ve bu adlı yayın Şubat-Mart 1835) (Cilt:2, Sayı :2) ile sona ermektedir. Ancak koleksiyon yaklaşık Eylül ayı başında başlayan The Star in the East or Smyrna Seamen's Monitor and Friend of Youth'un 17 Eylül 1836 tarihli (Yeniseri : 2 Sayı : 49) nüshasıyla devam etmekte ve aynı adlı gazetenin Aralık 1836 tarihli (Yeniseri : 8 Sayı : 55) nüshasıyla sona ermekte- dir.¹⁰ Gazetenin ne kadar süreyle yayınlanmış olduğu da kendisinden söz eden kaynak- ların olmayışı nedeniyle belirsiz kalmaktadır.¹¹

Daha çetrefilli olan bir konu gazeteyi kimi ve hangi misyoner örgütünün yayınladığıdır. 1830'lu yılların başlarında İzmir'de BFBS'nin bir acentası (Benjamin Baker), CMS'nin iki misyoneri (John Hartley ve J.A. Jetter) vardır. Ancak CMS Akdeniz dünyasına yönelik basım faaliyetlerini Malta'daki matbaasında sürdürmektedir.¹² ABCFM'nin matbaasının İzmir'e taşınışı ve bir sürekli merkez açısından önce yayın hayatına başlamış olması ABCFM'nin yayını olma ihtimalini azaltmaktadır.¹³ Kaldı ki ABCFM arşivi Türk araştırmacılar tarafından kullanılmıştır.¹⁴ Gazetenin ileride değini-

9 Eylül-Nisan 1833 tarihleri arasında ayda bir yayınlanmıştır.

10 Koleksiyonda The Friend of Youth'un 1-6, 9, 12-14 ; The Star in the East and Friend of Youth'un 2, 4-9, 13, 17, 23, 27 ; Star in the East or Smyrna Seamen's Monitor and Friend of Youth'un 1, 5-6 sayılı nüshaları bulunmamaktadır.

11 Ancak William Canton A History of British and Foreign Bible Society adlı eserinde Dr. Kalopothakes'den Star in the East'in 1859 yılındaki editörü olarak söz edişinden gazetenin bu tarihte de yayınına devam ettiği anlaşılmaktadır. William CANTON, A History of British and Foreign Bible Society, London, 1904, C. III, s. 215.

12 Eugene STOCK, The History of CMS, Its Environment, Its Men and Its Work, IV Cilt, London, 1899, Cilt. I, s. 227.

13 The Friend of Youth'un 26 Mart 1833 (sayı: 15) sayılı nüshası Antonio G. Damiand and Co. da basılmıştır. CM/06/5.

14 Seçil Akgün ve Uygur Koçabaşoğlu'nun misyoner faaliyetlerine ilişkin çalışmaları ABCFM arşivinin kullanımına dayalıdır. Bkz. Uygur KOCABAŞOĞLU, Kendi belgeleriyle Anadolu'daki Amerika : XIX. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda Amerikan Misyoner Okulları, İstanbul, 1989 : "Amerikan Okulları" Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. II, ss. 495-500; - "Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılda Amerikan Yüksek Okulları", Bahri Sava'ya Armağan, Ankara, 1988 ss. 305-326 (ayrı basım); - "Osmanlı İmparatorluğu'nda XIX. Yüzyılda Amerikan Matbaaları...", Seçil AKGÜN, "Amerikan Misyonerlerinin Ermeni Mesalesinde Rolü" Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi yıl : 1, Sayı : 1, Ankara, 1988 (ayrı basım) : - "The

lecek rasyonel- dünyevi yanı ve bu tarz bir yayının bir misyonerlik enstrumanı olarak kullanılışı Anglikan misyonerliğinden ziyade Amerikan misyonerliğine özgüdür. Bu nedenle o tarihlerde İzmir'de bulunan Amerikalı misyoner Josiah Brewer tarafından çıkarılmış olması akla yakın gözükmektedir. Üstelik Friend of Youth'un misyonerce yayınlarına konu olan cemaatler tam da Brewer'in misyonerlik faaliyetlerini yönelttiği cemaatlerdir. Brewer, bölgeye 1826 yılında ABCFM tarafından Yahudilere yönelik bir ön-araştırma yapmak üzere atanmış 1828 yılında geri dönmüştür.¹⁵ ABCFM ile bağlantısını keserek, 1829 yılında Ladies Greek Association of New Haven'in Rumlara özellikle Rum kızlarına yönelik çalışacak misyoneri olarak İzmir'e gelmiş¹⁶, 1830 yılında ise bir diğer misyoner örgütünün de temsilciliğini yüklenmiştir. American Seamen's Friend Society¹⁷. Nitekim gazete Rumları hedefleyen bir tutumla önce İngilizce-Rumca yayın hayatına başlamış, 1836 yılında ise denizcilere de yönelik bir yayın organına dönüşmüş ve adına Smyrna Seamen's Monitor'u eklemiştir.

'Friend of Youth'-yayıncısı bir misyoner olsa da - misyonunu sadece dini alanda kurmuş bir misyonerlik yayını değildir. Gazetenin içeriği, farklı okuyucu kitlelerine hitap etme amacına paralel olarak farklı alanlara dair haberleri ve farklı üslupları içeren çok parçalı bir yapıya sahiptir.

Gazetenin içeriği incelendiğinde haberlerin birkaç ana başlık altında toplanabildiği görülmektedir. Bunlardan ilki misyonerce bir üslup ve motifle sunulan haberlerdir. 'Friend of Youth', hem değişik misyoner örgütlerinin bölgede ve imparatorluk genelindeki faaliyetlerini teşhir edebildikleri, birbirlerinin faaliyetlerinden haberdar oldukları bir platform oluşturmuş ve hem de misyonerlik faaliyetinin bizzat gerçekleştirildiği bir organ olarak kullanılmıştır. İmparatorluktan ve dünyadan misyoner haberleri¹⁸, bölgede ve imparatorlukta misyoner gezileri¹⁹, bölgeye atanan veya geri dönen misyonerler²⁰,

Turkish Images in the Reports of American Missionaries in the Ottoman Empire" *The Turkish Studies Association Bulletin* XIII (Fall 1989) 2 /ss.91-106.

15. Brewer gezi izlenimlerini o yıllarda kitap olarak yayınlamıştır. Josiah BREWER, *A Year Residence at Constantinople in the Year 1827, with Notes to the Present Time*, New Haven, 1830, s. 28.
16. *The Missionary Herald, Containing the Proceedings at Large of the ABCFM with a General View of Other Benevolent Operations, for the Year 1830*, Vol : XXVI, Boston, 1830, s. 28.
17. Frank Andrews STONE, *Academies for Anatolia ; A Study of the Rationale Program and Impact of the Educational Institutions, Sponsored by the American Board, 1830-1980*, United States of America, 1984, s. 35.
18. "Yunanistan ve Levant'ta Misyoner Okulları - Missionary Schools in Greece and the Levant" *The Friend of Youth* 15 Aralık 1832 sayı : 8 CM/06/2.
19. *The Friend of Youth* 1 Ocak 1833 sayı : 10, CM/06/3 ; 15 Ocak 1833, sayı : 11 CM/06/4 ; *The Star in the East and Friend of Youth* 30 Eylül 1834 CM/06/17 ; 8 Ekim 1834 CM/06/18.
20. *The Friend of Youth* Ocak 1833 sayı : 10 CM/06/3 ; *The Star in the East and Friend of Youth* 30 Eylül 1834 Sayı : 15, CM / 06/ 17

İzmir'deki Protestan misyoner okulları ve dini misyonerlik haberleri-özellikle Rumlara yönelik olanlar -²¹, sözkonusu platforma işaret etmektedir. Hemen hemen her sayıda verilen İncil alıntıları, çocuk ve gençlere dini hikayeler, dindarca yazılmış okuyucu mektupları ikinci grup misyonerlik haberlerini oluşturur.

İkincisi rasyonel-dünyevi nitelikli eğitimi, bölgeye dair bilgilenmeyi amaçlayan köşe ve dizi yazılarıdır. Örneğin "Bilimsel gerçekler : Volkanlar"²², "An"²³, "Elektrik"²⁴, "Zenci Köleler"²⁵ gibi dizi veya köşe yazıları. Bunlar arasında zaman zaman bölge ekonomisinin önemli maddelerinin üretim koşul ve yöreleri, üretim süreci ve fiyatlarına dair yazılar da görülmektedir. Charles Van Lennep tarafından kaleme alınan "Afyon"²⁶, Augusts O. Van Lennep tarafından kaleme alınan "Tuz"²⁷, Frederic Charnaud tarafından kaleme alınan "Tütün"²⁸ gibi. Bu yazılar ticari hayat açısından ilginç gözükmektedir.

Gazetenin adına Smyrna Seamens Monitor'u ekleyerek yayına devam ettiği 1836 tarihinden itibaren İzmir limanındaki denizcilere²⁹ de yönelinen okuyucu kitlesinin bir bölümünü oluşturduğundan özellikle liman haberleri, limana gelmek üzere denize açılan veya yolda olan İngiliz-Amerikan gemilerine ilişkin haberler de gazetede görülmeye başlamıştır.³⁰ Limana ilişkin verilen asayiş haberleri-tıpkı Rumlara ilişkin olanlar gibimisyonerce bir çıkarsamaya konu olmakta ve misyonerler basit asayişsizlik olaylarının nedenlerini bile kendi huristiyanlık tarzlarının yokluğuyla açıklamaktadırlar.

Bir diğer grubu oryantalist bir perspektifle kaleme alınmış magazin türü yazılar

- 21 "Yahüdiler Arasındaki Çalışmalardan Haberler", *The Friend of Youth* 1 Ocak 1834 sayı : 10 CM/06/3. *The Star in the East and Friend of Youth*, Haziran 1834 sayı : 10 CM/06/13, 22 Ağustos 1834 CM/06/11, 16 Eylül 1834 sayı : 14 CM/06/16, 30 Eylül 1834 sayı : 15 CM/06/17.
- 22 *The Star in the East and Friend of Youth*, Haziran 1834 sayı : 10 CM/06/13, 22 Ağustos 1834 CM/06/11 ; 16 Eylül sayı : 14 CM/06/16 ; 30 Eylül 1834 sayı : 15 CM/06/17.
- 23 *The Star in the East and Friend of Youth* 29 Kasım 1834 sayı : 20 CM/06/21 ; 23 Aralık 1834 sayı : 21 CM/06/22, 31 Aralık 1834 sayı : 22 CM/06/23 ; Şubat-Mart 1835 sayı : 2 Cilt : II CM/06/24.
- 24 *The Friend of Youth*, Temmuz 1833 sayı : 18 CM/06/8.
- 25 *The Friend of Youth*, Eylül 1833 sayı : 20 CM/06/10.
- 26 *The Friend of Youth*, sayı : 8 15 Aralık 1832 CM/06/2.
- 27 *The Friend of Youth*, 15 Aralık 1832 sayı : 8 CM/06/2.
- 28 *The Friend of Youth*, 1 Ocak 1833 sayı : 10 CM/06/3.
- 29 Misyoner kaynaklarına göre İzmir limanında mühimsenecek bir denizci kitlesi bulunuyordu. Bu kitlenin bir bölümü limana gelip giden gemilerin personellerinden oluşuyordu, diğeri ise gemilerini İzmir limanında muhtelif nedenlerle terk etmiş Frenk mahallesi ve limanın çevresinde marjinal bir hayat yaşayan denizcilerdi. Bu topluluklar yüzyıl boyunca Protestan misyonerlerinin İzmir'deki faaliyet perspektifleri içinde olmuştur. Bkz. Esra DANACIOĞLU "Anglo-Sakson Misyoner Kaynaklarına Göre XIX. yy'ın ilk Yarısında İzmir ve Batı Anadolu (Demografik Yapı, Eğitime Kurumları)", *Son Yüzyıllarda İzmir ve Batı Anadolu Sempozyumu*, İzmir, Çeşme 28. IX-2.X.1992, Bildiri metni, s. 4-5.
- 30 *Star in the East or Smyrna Seamen's Monitor and Friend of Youth* 17 Eylül 1836 yeni seri : 2, CM/06/25 ; 26 Kasım 1836 yeni seri : 7 sayı : 54 CM/06/28.

oluşturmaktadır. İzmir'de dahi Doğu dünyası bir "uzaklık" ve "zaman-dışılık" içinde algılanmaktadır. Bu nedenle "Orient'te Gelenekler", başlıklı bölümde nadiren İzmir bölgesinden incelemelere yer vermekte, örneğin "İzmir'de Batıl İnançlar"³¹ - daha çok "İran'da Astroloji", "Farsî Ruhban" "Etiyopya'da Gelenekler" gibi ulaşılmaz Doğu'nun mistik/egzotik temaları işlenmektedir.³²

Dördüncü grup haberleri İzmir'e ilişkin olarak verilen haberler oluşturur. Adı suçlara ilişkin haberler, özellikle son sayılarda ve liman bölgesinde yoğunlaşmışken salgın hastalıklara özellikle vebaya ilişkin haberler geniş bir coğrafyada verilir. İzmir, Urla, Manisa, Gelibolu ve hatta Marmara bölgesiyle İstanbul'dan veba salgını haberleri sunulur.³³ Yangın haberlerinde diğer tüm haber tarzlarında değinilmemiş İzmir'in müslüman semtleri de gazetenin perspektifine girer. Bu tarz haberler sosyal tarihçiler için ilginç gözükmemektedir.

Gazetenin en yetersiz kaldığı alan siyasi haberlerdir. Gerek imparatorluk ve gerekse Avrupa'daki siyasal gelişmeler birkaç cümlelik özetler halinde sunulmakla yetinilmiştir.

Bu son saydığımız haber türleri -rasyonel-bilimsel yazı dizileri, kente, imparatorluğa, Avrupa'ya ilişkin haberler, orientalistik dizi yazılar-gazetenin İzmir'de İngilizce konuşan tüccar kolonisine hitap eden yerel bir yayın organı olduğuna işaret etmektedir.

Friend of Youth ile ilgili ilginç bir nokta İzmir'in sadece Levanten İzmir'den ibaret olduğu izlenimini yaratmasıdır. Türk-Müslüman İzmir sadece yangın ve veba salgınları gibi olağanüstü koşullarda gazetenin haber ufkuna girer. Bunun dışında asayiş haberleri ve hatta kentteki batıl inançlar gibi konularda bile haber kaynağı kentin Frenk tarafı ve mukimleridir. Bu, kentin iki farklı bölgesinin en azından iletişimsizlik içinde birlikte var olduklarının, birbirine olan uzaklıklarının bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Sonuç

The Friend of Youth, İzmir'in ilk Amerikan hatta muhtemelen ilk İngilizce gaze-

31 The Friend of Youth, 15 Aralık 1832, Sayı : 8, CM/06/2.

32 The Star in the East and Friend of Youth, 30 Ekim 1834, Sayı : 15, CM/06/17, 8 Ekim 1834, Sayı : 16, CM/06/17, 8 Ekim 1834, Sayı : 16, CM/06/18 ve 23 Aralık 1834, Sayı : 21, CM/06/22.

33 "İzmir'de Türk ve Yahudi Mahallelerinde Veba", The Star in the East and Friend of Youth, Ocak 1934, Sayı : 10, CM/06/13, "İzmir ve Manisa'da Veba, The Star in the East or Smyrna Seamen's Monitor and Friend of Youth, Veba'nın sürüşü ve İzmir'in karantinaya alınışı, sayı : 55, Yeni Seri : 7, CM/06/29.

tesidir. İçeriğinin incelenişi şunları ortaya koymaktadır : Okuyucu kitlesi olarak bölgedeki İngilizce konuşan levanten ve denizcilerle ulaşılabilen Rumlar hedeflemektedir. Belli bir misyonerlik özü taşısa da basitçe dini bir magazin değildir. Magazin haberleri, bilimsel aktarımlar, eğitsel haberler ve kent haberleriyle onu yerel bir yayın organı olarak değerlendirebiliriz. Bir magazin olarak Levanten zihniyet dünyası ve Doğu kurumlarının algılanışı, yerel bir basın organı olarak sözkonusu dönemde İzmir'in belli başlı sosyal olayları ve nihayet tüccarlar ve denizcilere yönelik haberleriyle de İzmir'in ticaret hayatı konusunda değerli bir kaynak olarak görünmektedir.